

Frågor och svar om samverkansregler

mellan hälso- och sjukvården, läkemedelsindustrin,
medicintekniska industrin och laborietekniska
industrin

Frågor och svar om samverkansregler

mellan hälso- och sjukvården, läkemedelsindustrin, medicintekniska industrin och laborietekniska industrin

Inledning

Överenskommelsen om samverkansregler mellan hälso- och sjukvården, läkemedelsindustrin, medicintekniska industrin och laborietekniska industrin trädde i kraft den 1 januari 2014 och reviderades 1 januari 2020.

Under arbetet med överenskommelsen har parterna lagt stor vikt vid tydlighet och strävat efter att förenkla för läsaren, ibland finns det dock utrymme för tolkningar beroende på vilken roll och vilket perspektiv man har. Mot denna bakgrund har parterna valt att gemensamt besvara ett antal frågor som inkommit efter att överenskommelsen om samverkansregler tecknades, genom upprättandet av ett dokument med *Frågor och Svar*. Dokumentet följer den kronologiska ordningen i samverkansreglerna och är ett komplement till dessa. *Frågor och Svar* är ett levande dokument som kommer att uppdateras när parterna finner det lämpligt.

1. Vad menas med offentligt finansierad vård?

Med offentligt finansierad vård menas vård som finansieras med offentliga medel. Privata vårdgivare som har avtal med regioner och kommuner finansieras med offentliga medel och omfattas således av överenskommelsen. Företag som har avtal enligt lag (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) finansieras av offentliga medel och ingår även här. Verksamhet i hälso- och sjukvården som både finansieras av privata och offentliga medel anses vara offentligt finansierad och omfattas således av reglerna.

2. Vad händer om samverkansreglerna inte följs?

Respektive branschorganisation har sanktionsmöjligheter gentemot företag som inte följer reglerna. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har inte motsvarande sanktionsmöjligheter utan varje region och kommun ansvarar för att anta reglerna, informera sina medarbetare om dem och säkerställa att de efterlevs. På rekommendation av SKR ska varje region ha en kontaktperson som lokalt ska förvalta samverkansreglerna. Motsvarande för kommuner finns inte.

3. Hur ska samverkan dokumenteras?

All samverkan mellan vård och industri ska vara skriftligt dokumenterad i någon form. Dokumentationen kan till exempel bestå av avtal, e-post, beslut eller faktura. Det är viktigt att all form av värdeöverföring (ekonomiska medel eller annat som har ett värde för mottagaren) kan redogöras för med underlag. Relevant dokumentation ska bevaras minst två år efter avslutad samverkan.

4. Gäller reglerna om samverkan vid distansmöten?

Ja, samverkansreglerna gäller även vid möten på distans, t.ex. webinarier samt grupp- och enskilda möten via distansverktyg som Teams, Zoom, Skype och liknande. Dock får företagen som regel inte bekosta måltider, (undantag se fråga 6).

5. Finns det några sociala aktiviteter som är tillåtna för industrin att erbjuda eller stödja ekonomiskt?

Sociala aktiviteter får varken arrangeras, anordnas, faciliteras eller på annat sätt erbjudas av företag eller efterfrågas av hälso- och sjukvården. Det spelar ingen roll om den sociala aktiviteten kostar företaget något eller inte. Exempel på sociala aktiviteter är golftävlingar, vinprovningar, idrottsevenemang, båtturer eller konserter. Även en middag utgör en social aktivitet om den sker utan anslutning till en sammankomst med yrkesmässigt innehåll, dvs om middagen enbart har ett nöjes och relationskapande syfte.

6. I vilka situationer får företag bjuda på måltid?

Företag får endast erbjuda anställda inom hälso- och sjukvården måttfull måltid om den sker i samband med en sammankomst arrangerad av eller i samarbete med industrin. Även vid sponsringsarrangemang (3c) får företagen bekosta en måltid. Syftet med regeln är att det ska vara möjligt att exempelvis genomföra en fortbildningsaktivitet för en grupp och att det då av praktiska skäl kan vara möjligt att bjuda på en måltid. Det är aldrig tillåtet att bjuda på en måltid utan samband med en sammankomst med yrkesmässigt innehåll.

Företag får erbjuda måltid även i samband med enskilda möten. Måltider ska som regel intas på eller i direkt närhet till arbetsplatsen, och ske restriktivt för inte riskera att äventyra parternas oberoende. Att bjuda på lunch på restaurang kan av omvärlden uppfattas som förtroendeskadligt om det inte sker med måttfullhet.

Det är inte tillåtet för företag att erbjuda eller bjuda, eller för en anställd inom hälso- och sjukvård att be om att bli bjuden eller bjudas, på måltid när man träffas på konferenser, kongresser, mässor och liknande. Var och en ska stå för sina egna måltidskostnader.

Vid distansmöten får måltid som regel inte erbjudas eller efterfrågas. Undantaget är situationen där företaget har en fysisk närvaro i den lokal där deltagare från hälso- och sjukvården befinner sig, t.ex. för produktinformation och föreläsare finns med på distans.

Observera att mötesdeltagarnas arbetsgivare kan ha satt upp egna regler för representation som då ska tas i beaktande och att förmånsbeskattning kan bli aktuellt.

Under coronapandemin har många vårdgivare och företag haft reseförbud och antalet fysiska möten minimerats och genomförts på distans. Sannolikt kommer många möten i större utsträckning fortsätta vara distansmöten, även efter pandemin, och nya sätt att samverka och sprida information kommer av naturliga skäl utvecklas. Exempel på detta kan t.ex. vara att produktinformation i större utsträckning tillhandahålls via webbsändning som deltagare kan titta på vid valfri tid, när arbetet så tillåter, enskilt eller i grupp, vilket ytterligare minimerar behovet av måltid.

7. Får företag stå för kostnader för resor och logi vid serviceinformation eller RMI?

Ja, företag får stå för relevanta kostnader som är nödvändiga för att kunna tillhandahålla serviceinformation och riskminimeringsinformation (RMI). I de fall serviceinformation/RMI av särskilda skäl måste ske på en annan ort kan även resor ersättas. Om serviceinformation eller RMI sträcker sig över flera dagar får även logi ingå. Måttfullhet ska iakttas vid val av resa och/eller logi. Att på detta sätt kunna ersätta relevanta kostnader är ett undantag från huvudregeln. Det ska ske restriktivt och får aldrig vara ett sätt att kringgå samverkansreglerna.

8. Vilka får delta vid produktinformation där måltid erbjuds?

Verksamhetschefen beslutar om vilka som får delta vid produktinformationstillfället. Det är dock inte rimligt att personer som inte är direkt berörda av informationen ska få närvara. Dessutom gäller måltidsreglerna (se punkt 6) vid aktiviteter och sammankomster som riktas till relevanta medarbetare. Företag får inte erbjuda måltider till andra än den huvudsakliga målgruppen för den information som ges.

9. Vad är det som gäller för studiebesök hos tillverkande företag?

Studiebesök ska ses som ett produktinformationstillfälle och inte som serviceinformation. Industrin får därmed inte betala för vårdpersonalens resor eller boende.

10. Måste företagen ta ut deltagaravgift vid arrangerande av en sammankomst? Gäller övriga möten enligt 3a/3b.

Nej, företag får välja om de vill ta betalt för deltagandet.

11. Krävs arbetsgivarens godkännande för deltagande i sammankomst där deltagaravgift tas ut?

Ja. Det är deltagaren som ansvarar för att ha arbetsgivarens godkännande för deltagandet.

12. Om en företagsrepresentant träffar en medarbetare i hälso- och sjukvården på en kongress, får företagsrepresentanten bjuda in medarbetaren till en sammankomst som företaget har på plats?

Ja. Medarbetare i hälso- och sjukvården avgör själva vilka arrangemang de väljer att delta i på plats. Arrangemanget behöver inte framgå av det officiella programmet och inbjudan behöver inte heller ha sänts ut i förväg.

13. Vad menas med att företag enbart får sponsra sådant som är kopplat till det egna verksamhetsområdet?

Det ska finnas en naturlig koppling till företagets verksamhet, exempelvis företagets produktutbud, för att företaget ska kunna sponsra en aktivitet. Här ingår terapiområden som företaget tillhandahåller produkter inom, men även områden där företaget forskar eller utvecklar produkter och behandlingsmetoder. Det är exempelvis inte tillåtet för industrin att sponsra en ledarskapsutbildning eller en datakurs för vårdpersonalen. Detta kan förvisso anses vara yrkesförkovrande men då det saknar koppling till företagets verksamhet är det inte tillåtet. Det är av samma skäl inte tillåtet att sponsra exempelvis en inspirationsföreläsare som saknar koppling till det vetenskapliga programmet vid en sammankomst.

14. Varför finns regler om att arrangören ska redovisa budget vid sponsringsförfrågan och att överskott från sponsormedel ska återbetalas?

Syftet bakom reglerna är att arrangören inte ska ta in medel för en förenings eller kliniks ordinarie verksamhet, eller andra aktiviteter som enligt reglerna inte får sponsras av industrin. Industrin får endast sponsra den yrkesförkovrande delen av ett möte, till exempel föredragshållare, lokal och liknande. Många gånger ingår andra poster i ett mötesarrangemang och därför behöver industrin få ta del av budgeten för att säkerställa vilka poster företaget kan sponsra. Det ska finnas en transparens i hur en arrangör från hälso- och sjukvården efterfrågar sponsring från företag.

15. Behövs det en budget om det gäller en större kongress/möte som arrangeras i Sverige och där det finns en fast monteravgift?

Det spelar ingen roll om monteravgiften är "fast" eller inte. Företagen behöver fortfarande veta vad deras sponsormedel går till och vilka kostnader för mötet som medlen täcker. Företag får endast sponsra den vetenskapliga delen av arrangemanget. Genom att begära en tydlig och specificerad budget uppnås transparens. Undantag från kravet på budget kan endast bli aktuellt vid internationella kongresser anordnade av utländska arrangörer som inte lyder under överenskommelsen och där merparten av deltagarna inte är från Sverige.

16. På vilka sätt får industrin sponsra intresse- och specialistföreningar?

Det är tillåtet för företag att hyra en utställningsplats vid ett möte som har ett program med ett tydligt vetenskapligt innehåll. Vidare får företag köpa annan företagsexponering, exempelvis på en förenings hemsida, i digitala utskick, i medlemstidning eller liknande så länge begärd ersättning är proportionerlig.

Intern föreningsverksamhet får däremot inte sponsras. Här ingår medlemsinterna aktiviteter, medlemsadministrativa aktiviteter, hemsidor, medlemsbrev m.m. Sociala aktiviteter, middagar av social karaktär, presenter till föreläsare etc. får inte heller sponsras.

17. Vad gäller vid sponsring av konferensmiddag?

Det är tillåtet att sponsra en måttfull måltid, dock inte de delar som innebär finansiering eller facilitering av sociala inslag. Exempel på sociala inslag är dans eller middagsunderhållning. Det är ej tillåtet att sponsra en sammankomst där måltiden utgör den enda faktiska kostnaden för arrangemanget.

18. Vad går att göra om ett företag inte accepterar den sponsringsförfrågan som mötesarrangören ställer?

Om företaget inte accepterar sponsringsförfrågan kan företaget begära att upplägget förändras och att arrangören inkommer med en ny förfrågan. Det kan handla om att företaget inte har fått ta del av en tydlig budget där samtliga intäkter och utgifter för ett möte har specificerats. Hälso- och sjukvårdspersonal som arrangerar möten ska tillämpa sponsringsreglerna på samtliga företag inom industrin som agerar på den svenska marknaden, oavsett om man är medlem i en branschorganisation eller inte.

19. Hur och när ska återbetalning av överskott vid tredjepartsmöten ske?

All sponsring ska utgå från en korrekt budget som samtliga sponsorer har fått ta del av vid förfrågan om sponsring. Inom tre månader efter genomförd sammankomst ska arrangören redovisa det ekonomiska utfallet av aktiviteten för sponsorerna. Detta för att fastställa om intäkterna från sponsorerna överstigit utgifterna för de delar som företagen får sponsra. Sponsringen får enbart täcka faktiska, dokumenterade, skäliga och direkta kostnader som är nödvändiga för att de yrkesmässiga delarna av en sammankomst ska kunna genomföras. Om det visar sig att de samlade intäkterna från sponsorerna överstiger de utgifter som företagen får täcka, ska arrangören göra en återbetalning till sponsorerna. Det finns även två alternativ till att betala tillbaka överskott av sponsringsbeloppen till företagen. Inser arrangören att sponsringskostnaden ligger på en för hög nivå kan dessa justeras ned innan genomförd aktivitet (eller strax efter om fakturering sker i efterhand) så att företagen totalt faktureras det belopp som direkt motsvarar kostnaderna. Det andra alternativet är att, när överskottet är mycket litet/obetydligt samt det är möjligt och lämpligt, arrangören överför inestående medel till nästa aktivitet som då genomförs inom cirka ett år.

20. Får industrin bekosta föreläsare när vården själva arrangerar en utbildningsdag för den egna personalen?

En intern utbildningsdag för en enskild klinik betraktas som en del av klinikens ordinarie verksamhet och är en intern aktivitet som företag aldrig får sponsra. Om deltagandet är villkorat av att man måste arbeta på en viss klinik, exempelvis inom en specifik vårdorganisation, är mötet internt och kan inte sponsras. Industrin kan dock sponsra en utbildningsdag som är generell för professionen.

21. Uppdrag i tjänsten eller bisyssla - vad gäller?

När en medarbetare antar ett uppdrag för industrin vid sidan av sin ordinarie tjänst betraktas det oftast som en bisyssla. Det är dock alltid arbetsgivaren som avgör om uppdraget är en bisyssla eller om det är uppdrag i tjänsten. Både uppdrag i tjänsten och bisyssla ska vara skriftligt överenskomna mellan medarbetaren, medarbetarens arbetsgivare och företaget. Den skriftliga överenskommelsen kallas ofta för ett uppdragsavtal. Verksamhetschefen ska alltid ha fått full kännedom om uppdragets art, tidsomfattning och ersättning för att kunna säkerställa att det följer arbetsgivarens bisyssleregler.

22. Är ersättningar till vårdens medarbetare offentliga?

Ja. Alla överenskommelser om ersättningar från företag till offentliganställda för uppdrag i tjänsten är offentliga, om inte ett beslut om sekretess har fattats. För läkemedelsföretagen finns även krav enligt direktiv från den europeiska läkemedelsindustriföreningen EFPIA om att alla ersättningar från läkemedelsföretag till vårdorganisationer och även enskilda vårdanställda ska redovisas öppet av företagen.

23. Vad gäller kring ersättning för deltagande i ett advisory board?

Ersättning ska vara skälig i förhållande till arbetets innehåll och nedlagd tid i enlighet med "Fair Market Value". Inga andra förmåner, ersättningar eller gåvor får förekomma.

Det ska upprättas ett trepartsavtal, alternativt, vid bisyssla ska arbetsgivaren ha full insyn i avtalet och skriftligen godkänna avtalet. Se vidare avsnitt 4 i specifikation av samverkanssituationer.

24. Vad får stipendier användas till och följer några skyldigheter för stipendiater?

Stipendier ges till förmån för fysiska personer och får användas till framtida utbildning och forskning eller liknande. Det är vanligt att den som mottager ett stipendium avger en rapport eller motsvarande hur stipendiet har använts samt vilket mervärde stipendiet har gett. Stipendium där det enda syftet är att finansiera resor, och/eller deltagande i kongress, är inte tillåtet. För läkemedelsföretag måste stipendier gå via mottagarens arbetsgivare.

25. Vad menas med att donationer till hälso- och sjukvården får ges för att stödja forskning och utveckling?

Med detta menas att stödet ska vara ämnat till att utnyttjas för reell forskning och utveckling, inte ges på alltför lösa grunder exempelvis till en intresseförening som "arbetar för mer forskning" inom ett visst område. Donationer ges till kliniker eller motsvarande, till skillnad från stipendier som ges till fysiska personer.

26. Kan varuprover anses vara en otillåten donation?

Varuprover får endast ges av industrin och/eller begäras av hälso- och sjukvården samt vård och omsorg i den omfattning som krävs för att kunna utvärdera produkten. I annat fall kan det anses som en otillåten donation. Läkemedelsindustrin har dessutom egna, striktare regler kring detta som dessa företag måste förhålla sig till (se LER Kapitel 1, Avd. 1, Artikel 26 om Läkemedelsprover).

27. En klinik och två företag arrangerar gemensamt en utbildningssammankomst inom terapi-området bröstcancer, och bjuder in specialisterna från flera kliniker i regionen. Kan företagen bekosta resa/arvode för en föreläsare från annan klinik inom samma region som arrangerande klinik? Arrangerande klinik håller med lokal och egna föreläsare från kliniken.

Ja, enligt Artikel 3b i "Specifikation av samverkanssituationer" så förväntas båda parter bidra till genomförandet av en gemensam sammankomst. Gemensamma kostnader för sammankomsten fördelas mellan parterna. Hälso- och sjukvården skall stå för kostnader för egen personal, tex interna föreläsare, kurssekreterare och liknande, men föreläsare från annan klinik räknas i detta sammanhang som extern.